

Vse večji ekološki problem v svetu

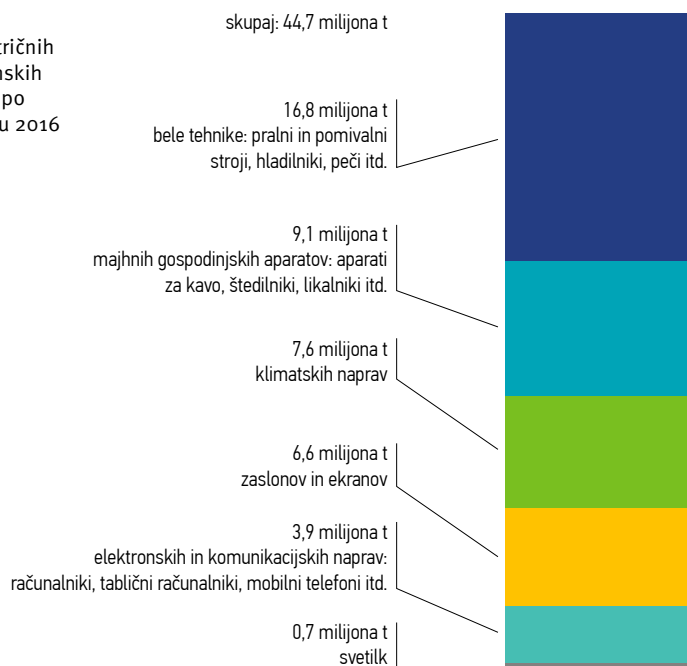
KAM Z ELEKTRIČNIMI IN ELEKTRONSKIMI ODPADKI?

Vedno večje količine električnih in elektronskih odpadkov na svetu povzročajo vse več težav. Večina teh odpadkov, ki prihajajo iz razvitejših držav, brez kakršne koli obdelave ali predelave konča v državah t. i. tretjega sveta in deloma tudi v državah vzhodne Evrope. To je eden od razlogov, zaradi katerih namerava Evropska unija izvesti ambiciozen program za zmanjšanje količine tovrstnih odpadkov s povečanjem popravljivosti in predelavo pokvarjenih ali dotrajanih električnih in elektronskih sistemov ter opreme.

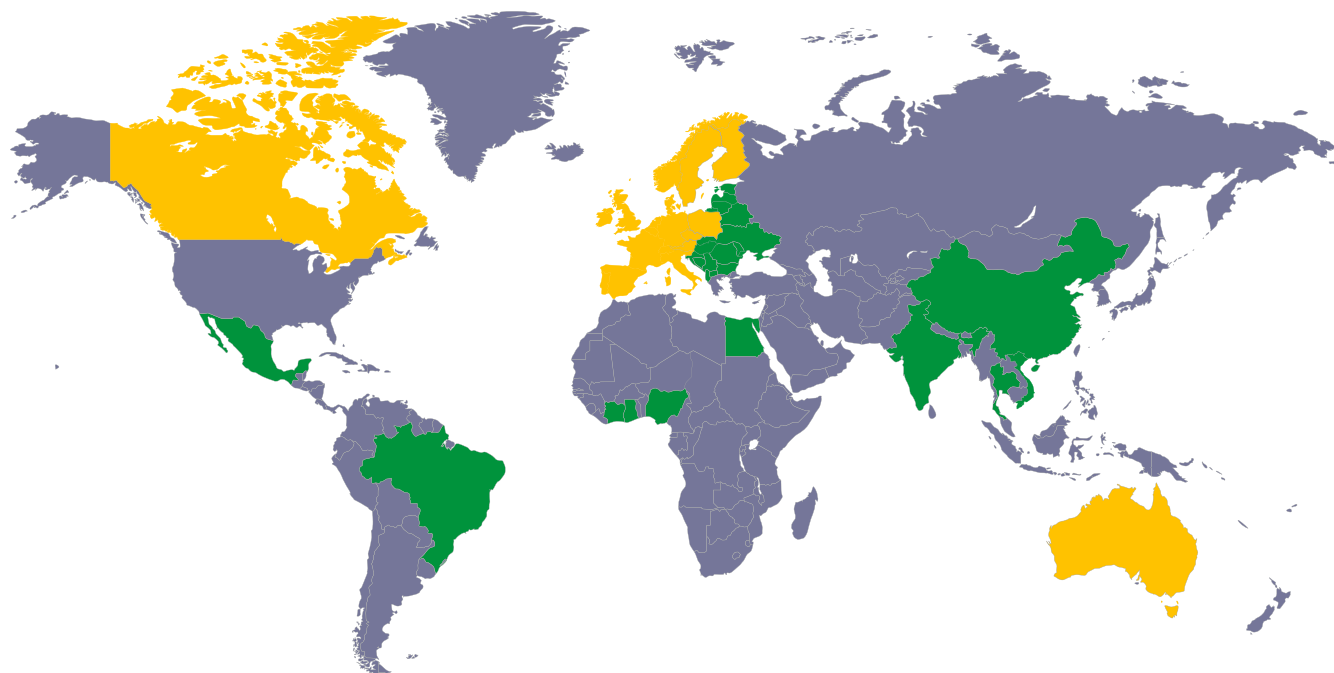
Količina električnih in elektronskih odpadkov na svetu narašča neverjetno hitro. Medtem ko je leta 2010 znašala »le« 34 milijonov ton, je leta 2018 narasla že na 50 milijonov ton, do leta 2050 pa pričakujejo, da je

bo za ogromnih 120 milijonov ton. Večina teh odpadkov je pokvarjena ali dotrajana, največ je tako imenovane bele tehnike (pralni in pomivalni stroji, hladilniki, štedilniki itd.), sledijo pa majhni gospodinjski aparati, kot so kavni avtomati, likalniki, štedilniki itd., sistemi za klimatizacijo, različni zasloni in ekrani, elektronske in komunikacijske naprave (računalniki, mobilni telefoni itd.) ter različne svetilke (slika 1).

► **Slika 1**
Vrste električnih in elektronskih odpadkov po svetu v letu 2016

Čeprav nekatere od teh odpadkov že vrsto let uspešno predelujejo in iz delov starih, pokvarjenih in dotrajanih električnih in elektronskih naprav ter opreme nastajajo novi uporabni proizvodi, večina na koncu konča kot »neuporaben« odpadke v manj razvitih državah Južne Amerike, Afrike in jugovzhodne Azije, pa tudi srednje, vzhodne in jugovzhodne Evropa (slika 2). Da bi se izognili ne ravno nizkim stroškom zaradi različnih dejavnikov po načelu »onesnaževalec plača«, pa tudi kaznim, so poti teh odpadkov čez državne meje pogosto nezakonite, kar pomeni, da so odpadki prijavljeni pod drugim imenom. V večini držav ti odpadki običajno končajo na odlagališčih brez kakršnega koli razvrščanja

▲ ◀ **Slika 2**
Pot električnih in elektronskih odpadkov po prenehanju uporabe

in predelave, takšna odlagališča pa so pogosto »divja«, torej nezakonita.

To nas ne sme presenečati, če vemo, da večina takšnih odpadkov nastane v najbolj razvitih in bogatih državah na svetu. Zanimivo je tudi, da sta med štirimi vodilnimi državami v »proizvodnji« električnih in elektronskih odpadkov dve, ki hkrati sodita med države z najvišjo okoljsko ozaveščenostjo. Tako je največji »proizvajalec« električnih in elektronskih odpadkov »ekološka« Norveška z 28,5 kg tovrstnih odpadkov na prebivalca. Po podatkih iz leta 2016 ji s 24,9 kg na prebivalca sledi Velika Britanija, ki je ne uvrščamo ravno med »ekološke« države, za njo sta Danska s 24,8 kg na prebivalca, ki tudi sodi med »napredne« in »ekološke« skandinavske države ter Avstrija s 23,6 kg na prebivalca.

Na drugem koncu te lestvice so države, ki so prav tako na dnu seznama svetovnih držav po bogastvu prebivalstva. Tako v Nepalu

(podatki iz leta 2016) letno nastane le 0,8 kg električnih in elektronskih odpadkov na prebivalca, še manj pa v Afganistanu (0,6 kg na prebivalca), Etiopiji (0,5 kg na prebivalca) in Nigeriji (0,4 kg na prebivalca).

Da bi vsaj malo zmanjšali količino električnih in elektronskih odpadkov v državah Evropske unije, bi morali poleg že znanih programov zbiranja in predelave teh odpadkov kmalu zagnati tudi ambiciozni program »Pravica do servisa«. Kot enega izmed ukrepov za pridelavo čim manj takšnih odpadkov predlagajo podaljšanje življenjske dobe električnih in elektronskih naprav ter opreme in povečanje njihove popravljivosti. Z drugimi besedami, tovrstne naprave in oprema, ki bodo v prihodnosti prodani na evropskem trgu, bodo morali imeti večjo možnost popravila, ko se pokvarijo, in daljšo življenjsko dobo, medtem ko danes zgolj propadajo, takoj ko jim poteče garancija. ■

Vir:
VDI Nachrichten 13/2020